

De rol van belastende ervaringen, neuroticisme en consciëntieusheid van de ouder in het plegen van kindermishandeling

Elise Mosterdijk
1149954

Begeleider: R. S. M. Buisman MSc

Scriptie geschreven in het kader van de Master Forensische Gezinspedagogiek aan de Faculteit der Sociale Wetenschappen, Universiteit Leiden

Datum: 29 juni 2018

Colofon

Masterscriptie

Scriptiebegeleider R. S. M. Buisman MSc

Samenvatting

Hoewel de prevalentie van kindermishandeling in Nederland over het algemeen hoog is en kindermishandeling voor zowel de slachtoffers als de omgeving vele negatieve consequenties heeft, is er weinig bekend over de rol van specifieke persoonlijkheidsfactoren en belastende ervaringen in de jeugd bij het plegen van kindermishandeling. In deze studie is daarom onderzocht in hoeverre meegemaakte belastende ervaringen in de jeugd, consciëntieusheid en neuroticisme samenhangen met het plegen van kindermishandeling. Tevens is onderzocht of persoonlijkheid een eventueel verband tussen belastende ervaringen en het plegen van kindermishandeling medieert. Dit is gedaan op basis van een steekproef ($n = 144$), bestaande uit 66 vaders en 78 moeders. Resultaten lieten zien dat belastende ervaringen, neuroticisme en consciëntieusheid significant samenhangen met het plegen van kindermishandeling en dat neuroticisme het verband tussen belastende ervaringen en het plegen van kindermishandeling medieert. Op wetenschappelijk gebied betekent dit dat er aanwijzingen zijn om persoonlijkheid als veranderlijk construct te beschouwen. De implicaties voor de praktijk worden besproken.

Abstract

Although the prevalence of child maltreatment in the Netherlands is relatively high and child maltreatment has many negative consequences for the victims as well as for the environment, little is known about the role of specific personality factors and stressful experiences on the perpetration of child maltreatment. In this study, therefore, we examined to what extent stressful childhood experiences, conscientiousness and neuroticism are related to participants' maltreatment of their children. We also examined whether personality mediated the association between stressful childhood experiences and perpetrated child maltreatment. Participants were 66 fathers and 78 mothers. The results showed that stressful experiences, neuroticism and conscientiousness were significantly associated with the perpetration of child maltreatment and that neuroticism mediated the associations between stressful childhood experiences and perpetrated child maltreatment. This may indicate that personality can be viewed as a changeable construct instead of a fixed construct. Implications for practice are being discussed.

Inleiding

De prevalentie van kindermishandeling in Nederland is over het algemeen hoog. In 2010 hadden meer dan 118.000 kinderen en jongeren tussen de nul en achttien jaar te maken met een vorm van mishandeling (NJI, 2017). Dit aantal vormt ruim drie procent van alle kinderen in Nederland. De definitie van kindermishandeling is volgens de Jeugdwet:

‘Elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel’ (art. 1 Jeugdwet; Overheid, 2014).

Lichamelijke mishandeling, lichamelijke verwaarlozing, psychische mishandeling, psychische verwaarlozing, seksueel misbruik en getuige van huiselijk geweld zijn de verschillende vormen waarin kindermishandeling zich voor kan doen. Emotionele en fysieke verwaarlozing zijn met respectievelijk 36 en 24 procent van de gevallen de meest voorkomende vormen. Seksueel misbruik wordt het minste gemeld, met vier procent van de gevallen (Alink, Pannebakker, Euser, Bakermans-Kranenburg, Vogels, & Van IJzendoorn, 2013). Hoewel verscheidene organisaties en studies zich bezighouden met het voorkomen en tegengaan van kindermishandeling is er tot op heden geen daling in cijfers zichtbaar (Jeugdzorg Nederland, 2014; NJI, 2017). Er is dus sprake van een maatschappelijk probleem, aangezien kindermishandeling voor zowel de slachtoffers als de omgeving vele negatieve consequenties heeft (Cicchetti & Valentino, 2006; Widom, Dumont, & Cjaza, 2007, DeYoung, 2011; Lin, Bai, Sun, Guo, Zhang, & Cao, 2017; Gilbert, Widom, Browne, Fergusson, Webb, & Janson, 2009).

Verschillende factoren zijn in verband gebracht met kindermishandeling en het vraagstuk omtrent de transmissie van kindermishandeling van de ene op de andere generatie

(Marotta & Schneider, 2003; Pears & Capaldi, 2001; Pinna, 2016). Weinig verdiepend onderzoek is echter gedaan naar de rol van specifieke persoonlijkheidsfactoren en het effect van belastende ervaringen op het plegen van kindermishandeling. Belastende ervaringen zijn ervaringen die de ouder heeft meegemaakt in zijn of haar jeugd die dermate ernstig zijn dat zij een langdurige impact kunnen hebben en de ouder daardoor als het ware kunnen ‘belasten’.

Voorbeelden van dergelijke gebeurtenissen zijn het overlijden van een broer, zus of goede vriendin, echtscheiding van de ouders of verblijf in een tuchthuis of gevangenis. Het is belangrijk om naar de rol van belastende ervaringen te kijken, omdat belastende ervaringen tijdens de kindertijd de manier van opvoeden en verzorgen van de eigen kinderen later kunnen beïnvloeden (Treat, Morris, Hays-Grudo, & Tate, 2014; Lomanowska, Boivin, Hertzman, & Fleming, 2017). In de wetenschappelijke literatuur bestaat er enige kennis aangaande de relatie tussen belastende ervaringen en het plegen van kindermishandeling en de relatie tussen persoonlijkheid en het plegen van kindermishandeling. De vraag op welke manier deze factoren zich ten aanzien van elkaar verhouden in de relatie met mishandeling, is echter onbeantwoord. De huidige studie stelt zich daarom ten doel om inzicht te verkrijgen in de rol die belastende ervaringen van de ouders en de persoonlijkheidsdimensies neuroticisme en consciëntieusheid spelen ten opzichte van elkaar en ten opzichte van kindermishandeling.

Theoretisch kader

Tallose risico- en beschermende factoren blijken een rol te spelen bij kindermishandeling. Het Cumulatieve Risicomodel (Hermanns, 2009) heeft als uitgangspunt dat hoe meer risicofactoren voor iemand gelden, onafhankelijk van hun aard, hoe groter de kans op negatieve uitkomsten. Een ouder met persoonlijkheidskenmerken die in verband zijn gebracht met kindermishandeling én veel belastende ervaringen in de jeugd zou volgens dit model een groter risico hebben op het plegen van kindermishandeling, dan ouders met weinig belastende ervaringen en/of persoonlijkheidskenmerken die niet in verband zijn gebracht met

kindermishandeling. Bezien vanuit het Cumulatieve Risicomodel komen risicofactoren bovendien vaak samen voor, dus kan met behulp van dit model onderzocht worden hoe deze risicofactoren in samenspel met elkaar functioneren (Appleyard, Egeland, Van Dulmen, & Sroufe, 2005). Meerdere onderzoeken demonstreren dat het Cumulatieve Risicomodel een passende verklaring kan bieden voor het vóórkomen van kindermishandeling (Parrish, Young, Perham-Hester, & Gessner, 2011; Nair, Schuler, Black, Kettinger, & Harrington, 2003).

Empirisch onderzoek

Belastende ervaringen in de kindertijd. Veel onderzoek is gedaan naar de vraag of ouders die kindermishandeling plegen verschillen van ouders die geen kindermishandeling plegen (Spinetta & Rigler, 1972; Friedrich & Wheeler, 1982; Wolfe, 1985). Meegemaakte belastende ervaringen in de kindertijd zouden mishandelende ouders kunnen onderscheiden van niet-mishandelende ouders. Belastende ervaringen kunnen de ouder beïnvloeden in zijn of haar opvoeding en op die manier een mogelijke risicofactor vormen voor het plegen van kindermishandeling (Wolfe, 1985). In het merendeel van het wetenschappelijk onderzoek naar belastende ervaringen, in de internationale literatuur bekend onder de term *Adverse Childhood Experiences (ACEs)*, wordt een samenhang gevonden tussen deze belastende ervaringen en het plegen van kindermishandeling. Vaak ervaren ouders met belastende ervaringen bepaalde moeilijkheden om goed te functioneren als ouder, zoals een lagere inhibitie, een slechter werkgeheugen of het vertonen van meer intrusief gedrag (Treat, Morris, Hays-Grudo, & Tate, 2014; Lomanowska, Boivin, Hertzman, & Fleming, 2017). Ook zouden zij meer moeite hebben met het stellen van duidelijke grenzen voor hun kinderen, waardoor ze vaak toegeeflijker zijn en vaker harde fysieke straffen geven (DiLillo & Damashek, 2003).

Een voorbeeld van een veelvoorkomende belastende ervaring die de ouder als kind heeft meegemaakt is een echtscheiding, zeker als deze met ruzie gepaard gaat, ook wel vechtscheiding genoemd. Een (v)echtscheiding kan langdurige schadelijke gevolgen hebben

voor een kind (Hetherington, Levant, & Bray, 1993). Met name een vechtscheiding waarbij niet in het belang van het kind wordt gehandeld, maar kinderen worden ingezet in de strijd tussen de ex-partners, kan grote negatieve gevolgen hebben voor de ontwikkeling van het kind. Voor kinderen die slachtoffer zijn van een vechtscheiding wordt bijvoorbeeld gevonden dat zij vaker een negatief zelfbeeld ontwikkelen dan kinderen die geen of een meer vriendschappelijke scheiding hebben meegemaakt (Angjelkoska, Stankovska, & Dimitrovski, 2015). Ook blijkt dat zij een minder goed sociaal, emotioneel en academisch aanpassingsvermogen hebben (Gunsberg & Hymowitz, 2005; Kim, 2011; Amatho & Keith, 1991; Hetherington, Levant, & Bray 1993; Hetherington, Clingempeel, Maccoby, Anderson, Deal, Stanley-Hagan, Hollier, & Lindner, 1992; Zill, Morrison, Coiro, Levant, Bray, & Hetherington, 1993), dat zij minder vaak hun school hebben afgemaakt, vaker werkloos zijn, minder financiële middelen tot hun beschikking hebben in vergelijking met ouders die in hun jeugd geen echtscheiding hebben meegemaakt van hun ouders (Amato, 1999; Keith & Finley, 1988; McLeod, 1991; McLanahan & Sandefur, 1994) en dat zij gedurende hun leven vaker last hebben van fysieke klachten (Gunsberg & Hymowitz, 2005). Daarnaast hebben zij ook vaker problemen met het vormen en behouden van stabiele relaties dan ouders die als kind geen ouderlijke echtscheiding hebben meegemaakt (McLeod, 1991; Webster, Orbuch, & House, 1995; Zill et al., 1993) en kunnen zij agressieve verdedigingsmechanismen ontwikkelen (Gunsberg & Hymowitz, 2005). Deze onderzoeksresultaten laten zien dat een belastende ervaring zoals een echtscheiding die de ouder als kind heeft meegemaakt, het functioneren later als ouder op verschillende manieren negatief kan beïnvloeden.

Een ander voorbeeld van een belastende ervaring is mentale problemen van ouders. Onderzoek heeft laten zien dat kinderen die ouders hebben met mentale gezondheidsproblemen een verhoogd risico hebben op psychische en ontwikkelingsproblemen (Plass-Christl et al., 2017). Zij hebben een grotere kans om net als

hun ouders zelf ook mentale gezondheidsproblemen te ontwikkelen (Mattejat & Remschmidt, 2008) en zij hebben later vaker last van depressieve symptomen dan ouders die geen ouders hadden met mentale gezondheidsproblemen (Angelini, Klijs, Smidt, & Mierau, 2016). Ook blijkt uit onderzoek dat kinderen van moeders die last hadden van een postnatale depressie vaker afwijkend of storend gedrag vertonen, omdat hun ouders zich vaak te opdringerig of juist te teruggetrokken opstelden tegenover hun kind (Plass-Christl et al., 2017). Op basis van de literatuur kan dus gesteld worden dat kinderen met ouders met mentale problemen op latere leeftijd meer risicofactoren ontwikkelen, welke een nadelige uitwerking kunnen hebben op de manier waarop zij hun eigen kind opvoeden.

Ook alcoholproblemen van de ouders is een voorbeeld van een belastende ervaring. Kinderen van dergelijke ouders blijken kwetsbaarder te zijn voor genetische, omgevings- en teratogene risicofactoren (Steinhausen, 1995). Zo hebben zij op latere leeftijd vaak een minder gezonde leefstijl, meer mentale gezondheidsproblemen en gedragsproblemen, en krijgen zij eerder te maken met drugsgebruik (Serec, Švab, Kolšek, Švab, Moesge, & Klein, 2012; Obot, Wagner, & Anthony, 2001). De mate waarin de ouder als kind werd blootgesteld aan het alcoholgebruik van de ouders bleek tevens sterk samen te hangen met de mate waarin alcoholgebruik, alcoholisme, detentie en antisociale persoonlijkheidsstoornis voorkwam bij het kind als ouder (Beardslee, Son, & Vaillant, 1986). Kortom komt ook uit deze bevindingen naar voren dat belastende ervaringen kunnen resulteren in een moeizamere opvoeding van het kind door de ouder, wat het risico op het plegen van mishandeling mogelijk vergroot.

Uitgaande van het Cumulatieve Risicomodel (Hermanns, 2009) zouden meerdere belastende ervaringen in de kindertijd een hoger risico opleveren op het plegen van kindermishandeling dan minder meegemaakte belastende ervaringen. Ook meegemaakte mishandeling van de ouder als kind kan worden gerekend als een belastende ervaring van de ouder. In de wetenschap bestaat hierover het eenduidige beeld dat er sprake is van een cyclus

in die zin dat een ouder die zelf mishandeld is, zelf ook vaker zijn of haar kind gaat mishandelen in vergelijking met ouders die niet mishandeld zijn in hun jeugd (Thornberry, 2013; Finzi-Dottan, 2014; Bosquet, 2016; Randell, O'malley en Dowd, 2015; Pears & Capaldi, 2001; Zuravin, McMillen, DePanfilis, & Risely-Curtiss, 1996; Oates, Tebbutt, Swanston, Lynch, & O'Toole, 1998; Cort & Toth, 2008; Bartlett, Kotake, Fauth, & Easterbrooks, 2017). Omdat er al relatief veel onderzoek is verricht naar meegemaakte mishandeling als voorspeller van het plegen van mishandeling, zal in de huidige studie meegemaakte mishandeling niet als belastende ervaring worden meegenomen.

Tot slot kan ten aanzien van een eventueel verband tussen belastende ervaringen en het plegen van kindermishandeling nog worden opgemerkt dat het in het wetenschappelijk onderzoeksveld niet zeker is of deze samenhang een direct verband betreft of dat er mogelijk sprake is van factoren die dit verband mediëren. De wijze waarop dit zou kunnen gelden is bijvoorbeeld dat belastende ervaringen een slechtere mentale gezondheid (Dubowitz, Black, Kerr, Hussey, Morrel, Everson, & Starr, 2001) of meer stress (Steele, Steele, D'Andrea, & Ott, 2016) in het volwassen leven teweeg kunnen brengen, wat vervolgens zou kunnen leiden tot een grotere kans op het plegen van kindermishandeling.

Consciëntieusheid. In het plegen van kindermishandeling is mogelijk ook een rol weggelegd voor de persoonlijkheid van de ouder. Persoonlijkheid wordt in sommige onderzoeken ook wel gezien als een intrinsieke bron die het ouderschap beïnvloedt (Prinz, Stams, Deković, Reijntjes, Belsky, & Carver, 2009). Consciëntieusheid kan worden gedefinieerd als een persoonlijkheidskenmerk dat een individu's geneigdheid betreft om sociale normen omtrent impulsiviteitscontrole te volgen, doelgericht te zijn en te leven volgens pro sociale normen (Jackson, Wood, Bogg, Walton, Harms, & Roberts, 2010; Roberts, Jackson, Fayard, Edmonds, & Meints, 2009). Synoniemen voor consciëntieusheid zijn gewetensvolheid, nauwgezetheid en plichtsgetrouwheid.

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat hoe hoger iemands score op consciëntieusheid is, hoe minder risico die persoon heeft op het plegen van emotionele mishandeling (Hengartner, Cohen, Rodgers, Müller, Rössler, & Ajdacic-Gross, 2015; Lee, 2017). Ook Carlson, Oshri, en Kwon (2015) wijzen in deze richting, omdat een consciëntieuze persoonlijkheid volgens hun resultaten een beschermende factor is voor geweld. Baumrind (1971) beschreef de opvoedstijl van consciëntieuze ouders als controlerend en veeleisend, maar toch in staat om dit te combineren met warmte en rationaliteit en met de gepaste ontvankelijkheid voor de communicatie van het kind. Een niet-consciëntieuze persoonlijkheid zou dus andersom geredeneerd een voorspeller van risicovol gedrag kunnen zijn. Over de relatie tussen consciëntieusheid en het plegen van kindermishandeling is over het algemeen echter weinig bekend.

Neuroticisme. Neuroticisme is een persoonlijkheidskenmerk dat de neiging weerspiegelt om negatief affect te ervaren. Een lage of hoge score op neuroticisme geeft respectievelijk aan in hoeverre iemand emotioneel stabiel of juist emotioneel instabiel is. Een hoge score op neuroticisme gaat vaak gepaard met een hoger risico op psychopathologie, met name op depressie en angststoornissen, en hogere gevoeligheid voor stress (DeYoung, Cicchetti, & Rogosch, 2011).

Aangezien neuroticisme iets zegt over iemands emotionele stabiliteit dan wel instabiliteit, kan ook de rol van emotieregulatie daarbij in ogenschouw worden genomen. Alhoewel er niet veel bekend is over neuroticisme als potentiële risicofactor voor het plegen van kindermishandeling, benadrukken verscheidene studies namelijk dat emotieregulatie van groot belang is in het ouderschap. Ouders met slechte emotieregulatie vaardigheden hebben bijvoorbeeld een groter risico om op een negatieve manier op te treden tegen hun kind en om het ouderschap als stressvol te ervaren of zelfs als bedreigend (Dixon, Browne, & Hamilton-Giachritsis, 2009; Rodriguez & Richardson, 2007). Het risico voor ouders met een slechte

emotionele regulatie om hun kind fysiek harder te straffen geldt in het bijzonder voor ouders die in hun jeugd mishandeld zijn (Azar & Twentyman, 1986; Egeland, Breitenbucher, & Rosenberg, 1980).

Met betrekking tot de opvoeding van het kind is verder gebleken dat een lagere score van de ouder op neuroticisme verband houdt met meer warmte en gedragsbeheersing (Prinzie et al., 2009). Voor iemand met een hogere score op neuroticisme zou dus geconcludeerd kunnen worden dat deze ouder minder warmte toont en minder goed zijn of haar gedrag kan beheersen. Daarnaast kwam in onderzoek naar voren dat ouders met een hoger level van neuroticisme zich meer permissief opstellen tegenover hun kind, minder kennis hebben over hun kind en bovendien minder bekwaam zijn in het verzorgen van hun kind (Metsäpelto & Pulkkinen, 2003).

Een kanttekening die bij deze relatie kan worden gemaakt is dat in het achterhoofd moet worden gehouden dat persoonlijkheid door sommige studies als een stabiel en onveranderlijk kenmerk door de jaren heen wordt beschouwd (Zuckerman, 1994; Matthews, Deary, & Whiteman, 2003), terwijl andere studies stellen dat persoonlijkheid kan veranderen, bijvoorbeeld door vroege levenservaringen (Roberts & Wood, 2006; Fraley & Roberts, 2005). In diverse studies wordt een verband gevonden tussen trauma's in de kindertijd en veranderingen in persoonlijkheid (Allen & Lauterbach, 2007; Lee & Song, 2017). Negatieve vroege levenservaringen zouden bijvoorbeeld veranderingen in persoonlijkheid teweeg kunnen brengen, waaronder het ontwikkelen van een meer neurotische persoonlijkheid (Lin, Bai, Sun, Guo, Zhang, & Cao, 2017).

In diverse studies wordt dit verband tussen meegemaakte belastende ervaringen en persoonlijkheidsontwikkeling benadrukt (Chapman et al., 2004; Dube, Felitti, Dong, Giles, & Anda, 2003; McEwen, 2003; Rutter & Maughan, 1997; Teicher, Andersen, Polcari, Anderson, & Navalta, 2002). Onderzoek onder cliënten met een persoonlijkheidsstoornis wees

bijvoorbeeld uit dat bij 62 procent van de cliënten hun persoonlijkheidsstoornis gerelateerd was aan meegemaakte belastende ervaringen in de kindertijd (Cerrato, 2017). Daarnaast wordt in het algemeen gevonden dat ouders met een persoonlijkheidsstoornis meer meegemaakte belastende ervaringen rapporteren dan ouders zonder een persoonlijkheidsstoornis. Bovendien worden er aanwijzingen gevonden dat verschillende belastende ervaringen een verschillend effect hebben op het ontwikkelen van een specifieke persoonlijkheid dan wel persoonlijkheidsstoornis (Pietrek, Elbert, Weierstall, Müller, & Rockstroh, 2013). Ook blijkt dat bijvoorbeeld mishandelde kinderen in vergelijking met niet-mishandelde kinderen vergaande verschillen in persoonlijkheid vertonen. Zoals eerder genoemd werden bij hen lagere scores gevonden op vriendelijkheid, consciëntieusheid en openheid en hogere scores op neuroticisme (Cicchetti & Rogosch, 2007; Rogosch & Cicchetti, 2004).

Alles overziend staan er als het ware twee zienswijzen van persoonlijkheidskenmerken tegenover elkaar; persoonlijkheid als een statisch kenmerk versus persoonlijkheid als een dynamisch kenmerk. Als persoonlijkheid een dynamisch oftewel veranderlijk concept is, zou dit kunnen betekenen dat belastende ervaringen kunnen leiden tot een veranderde persoonlijkheid, namelijk een risicovolle persoonlijkheid voor het plegen van kindermishandeling. Aangezien de bovengenoemde studies er aanleiding toe geven om rekening te houden met deze mogelijke werking, moet de rol van persoonlijkheid als mediator in een eventuele correlatie tussen belastende ervaringen en het plegen van kindermishandeling in het achterhoofd worden gehouden.

Veel van de genoemde studies zijn gedaan in de Verenigde Staten, aangezien studies binnen Europa naar de betreffende onderwerpen in de minderheid zijn. Met het oog op de generaliseerbaarheid van resultaten is het echter van belang om in verschillende werelddelen en landen onderzoek te doen, omdat elke onderzoekspopulatie andere kenmerken kan hebben waardoor onderzoeksresultaten uit de VS niet per definitie representatief zijn voor de

Nederlandse populatie of populaties van andere Europese landen. Bovendien is de invloed van de factoren vaak los van elkaar onderzocht in plaats van een eventuele samenhang tussen de factoren in één geïntegreerd onderzoek.

Hoewel eerder onderzoek tot op zekere hoogte eenduidig is over de rol van belastende ervaringen in de kindertijd en persoonlijkheid in het plegen van kindermishandeling, is er met name over de precieze rol van consciëntieusheid en neuroticisme weinig bekend. Deze persoonlijkheidskenmerken worden vaak samen met belastende ervaringen of andere mediators geïnterpreteerd, maar of en zo ja op wat voor manier zij het plegen van kindermishandeling kunnen voorspellen, of zij additionele variantie verklaren en of zij eventuele verbanden mediëren, is niet onderzocht.

Huidig onderzoek

Het doel van de huidige studie is om te bepalen in hoeverre belastende ervaringen in de jeugd en neuroticisme of consciëntieusheid van de ouder samenhangen met kindermishandeling en op welke wijze zij in samenspel met elkaar functioneren. Aangezien risicofactoren zoals eerdergenoemd vaak samen voorkomen, is het nuttig om dit in een model te onderzoeken (Appleyard, Egeland, Van Dulmen, & Sroufe, 2005). De onderzoeksvragen zijn daarom: 1) In hoeverre verklaren belastende ervaringen en persoonlijkheid additionele variantie in het plegen van kindermishandeling en 2) In hoeverre wordt het verband tussen belastende ervaringen in de jeugd en kindermishandeling gemedieerd door persoonlijkheid?

Om het effect van de risicofactoren ten opzichte van elkaar en ten aanzien van gepleegde kindermishandeling te onderzoeken, wordt allereerst nagegaan of zowel persoonlijkheid als belastende ervaringen significant gerelateerd zijn aan gepleegde kindermishandeling. Indien er verbanden worden gevonden, zal worden gekeken of de factoren additionele variantie verklaren en of het effect van belastende ervaringen minder wordt dan wel verdwijnt wanneer persoonlijkheid wordt toegevoegd. Op die manier kan

worden bepaald of er mediatie plaatsvindt door persoonlijkheid. Er zullen dus twee theoretische modellen worden getoetst: Het eerste model toetst of persoonlijkheid en belastende ervaringen additionele variantie ondersteunen en het tweede model toetst of er sprake is van mediatie door persoonlijkheid in een eventueel verband tussen belastende ervaringen in de jeugd en gepleegde kindermishandeling. Belastende ervaringen van de ouder en de persoonlijkheidsdimensies neuroticisme en consciëntieusheid zijn hierbij de onafhankelijke variabelen en gepleegde kindermishandeling de afhankelijke variabele.

Op basis van de literatuur zijn de hypothesen dat er zowel een positief verband wordt gevonden tussen belastende ervaringen van de ouder en kindermishandeling als tussen neuroticisme en kindermishandeling en dat er een negatief verband wordt gevonden tussen consciëntieusheid en kindermishandeling. Verder is de verwachting dat persoonlijkheid en belastende ervaringen allebei kindermishandeling voorspellen, maar dat het effect in feite via persoonlijkheid loopt. Hierbij wordt uitgegaan van persoonlijkheid als veranderlijk persoonskenmerk. Aangaande het mediatiemodel is de hypothese dat er sprake is van mediatie van persoonlijkheid in het verband tussen belastende ervaringen en gepleegde kindermishandeling. De verwachting is met andere woorden dat er sprake is van partiële mediatie, namelijk dat het effect van belastende ervaringen kleiner wordt wanneer persoonlijkheid aan het model wordt toegevoegd.

Methoden

Participanten

De participanten in dit onderzoek hebben deelgenomen aan de 3Generatie studie, een familiestudie naar de intergenerationele overdracht van opvoedstijlen, stress en emotieregulatie (Compier-de Block et al., 2016). Voor de huidige studie werd een random subset geïncludeerd ($n = 144$), bestaande uit 66 vaders en 78 moeders. Het grootste deel van de deelnemers was Kaukasisch, namelijk 84,7 procent. Wat opleidingsniveau betreft was voor

36,6 procent het voortgezet onderwijs de hoogst voltooide opleiding. Hierna volgden respectievelijk lager beroepsonderwijs dan wel gedeeltelijk voortgezet onderwijs (18,3%) en hoger onderwijs eerste trap (16,9%) als meest voorkomende hoogst voltooide opleidingen.

Procedure

De participanten van dit onderzoek zijn geworven op basis van drie eerdere studies waarbij de participanten een verhoogd risico hadden op het meemaken van kindermishandeling (Joosen, Mesman, Bakermans-Kranenburg, & Van IJzendoorn, 2013; Penninx et al., 2008; Scherpenzeel, 2011). In dit onderzoek gaven de participanten toestemming voor benadering voor vervolgonderzoek, dus is er telefonisch contact met hen opgenomen. Hierbij is informatie gegeven over het onderzoek en gevraagd om toestemming voor participatie aan het onderzoek. Via de personen die wilden deelnemen zijn hun gezins- en familieleden uitgenodigd om ook deel te nemen. De participant of een onderzoeksmedewerker (indien de participant toestemming had gegeven) benaderde de familieleden. De participanten ontvingen telefonisch en schriftelijk informatie over de studie en tekenden een *informed consent* op de onderzoeksdag. Een inclusiecriteria voor deelname was dat er ten minste één persoon uit twee generaties van een familie wilde deelnemen, oftewel één ouder-kind paar. Daarnaast moesten participanten minimaal 7,5 jaar oud zijn om te kunnen deelnemen.

Participanten kwamen één of twee dagen met hun gezin van herkomst of met het eigen gezin naar de Faculteit der Sociale Wetenschappen van de Universiteit Leiden of naar het Leids Universitair Medisch Centrum. Indien participanten fysiek niet in staat waren om naar Leiden te komen, werd een huisbezoek aangeboden. Op de dag zelf zijn vragenlijsten digitaal of op papier afgenomen in aparte ruimtes. Afhankelijk van het aantal dagdelen dat de participanten hadden deelgenomen kregen zij 50 tot 100 euro vergoeding. Voor kinderen gold een bedrag van 12.50 tot 25 euro, afhankelijk van leeftijd. De gehele procedure is uitgevoerd

met toestemming van de ethische commissie van het Medisch Ethisch Centrum van de Universiteit Leiden.

Instrumenten

Mishandeling. In de huidige studie is een zelfrapportagevragenlijst gebruikt om mishandeling te meten. De vragenlijst is samengesteld uit de CST-PC (Parent-Child Conflict Tactics Scale; Straus, Hamby, Finkelhor, Moore, & Runyan, 1998) en de Child Trauma Questionnaire-Short Form (CTQ-SF; Spinhoven et al., 2014). Beiden zijn zelfrapportagevragenlijsten die het plegen van kindermishandeling en het ervaren van mishandeling in de kindertijd in kaart brengen.

In deze studie is alleen gepleegde mishandeling meegenomen. De vragenlijst bestond uit zes subschalen. Vier daarvan met 23 vragen zijn afkomstig uit de CTS-PC en één subschaal met vijf vragen is afkomstig uit de CTQ. Eén schaal is in huidig onderzoek niet meegenomen, namelijk niet-fysieke disciplineren, omdat deze geen mishandeling meet. De vragenlijst die mishandeling meet heeft dus 28 items in totaal. Deze konden worden beantwoord aan de hand van een vijfpuntsschaal (1 = nooit, 2 = heel soms, 3 = soms, 4 = vaak, 5 = bijna altijd). Voorbeelden van items zijn: ‘mijn moeder heeft tegen mij geschreeuwd’, ‘mijn vader heeft mij op de hand, arm of been geslagen’ of ‘mijn moeder kon mij niet voldoende eten geven’. De items afkomstig uit de CTQ zijn gehercodeerd, zodat een hogere score zou betekenen dat er meer kindermishandeling werd gepleegd. Verder werd bij de CTQ oorspronkelijk ook een vijfpuntsschaal gebruikt, maar bij de originele CTS-PC waren dit dichotome items. Voor de huidige studie zijn de antwoordcategorieën voor beide vragenlijsten gelijk gemaakt.

Aangaande de betrouwbaarheid rapporteerde Straus (1990) een Cronbach's alpha van .79 en .86 voor respectievelijk psychologische agressie en fysiek geweld. Voor de herziene versie van de CTS werd een Cronbach's alpha van .77 en .78 (Newton, Connelly, &

Landsverk, 2001) gevonden. Deze waarden liggen hoger dan .70, waaruit geconcludeerd is dat de CTS als een betrouwbaar meetinstrument kan worden aangemerkt. Wat de validiteit betreft is er preliminair bewijs voor constructvaliditeit en discriminante validiteit (Straus, Hamby, Boney-McCoy, & Sugarman, 1996). Daarnaast blijkt uit methodologisch onderzoek dat het vijf-factoren model (met onderhandeling, minder ernstige psychologische agressie, ernstige psychologische agressie, minder ernstig fysiek geweld en ernstig fysiek geweld) een betere benadering of *fit* geeft voor de data dan het drie-factoren model met onderhandeling, psychologische agressie en fysiek geweld (Newton, Connelly, & Landsverk, 2001). Voor de samengestelde schaal die in deze studie is gebruikt voor gepleegde mishandeling is een Cronbach's alpha gevonden van .81, uitgaande van de scores van ouders die zij geven met betrekking tot hun eerste kind. Voor de analyses is het kind aangehouden waaraan door de ouders de hoogste score werd gegeven op mishandeling.

Belastende ervaringen. Het Interview Belastende Ervaringen (IBE; Nijenhuis, 1999) meet de meegemaakte negatieve ervaringen van de ouder in zijn of haar jeugd. In deze studie is het antwoord op één vraag uit de IBE meegenomen, namelijk de vraag: Heeft u gedurende uw jeugd één van de volgende dingen meegemaakt? Voorbeelden van negatieve gebeurtenissen beschreven in de IBE zijn: het overlijden van één of beide ouders voordat de participant 18 jaar was, echtscheiding van de ouders, opvoeding in een pleeggezin of kindertehuis en oorlogservaringen. Deze vraag is wat betreft de codering veranderd naar een dichotome variabele, waarbij participanten die één of meer belastende ervaringen hebben meegemaakt en participanten die geen belastende ervaringen hebben meegemaakt, respectievelijk worden gescoord als het hebben van wel en niet meegemaakte belastende ervaringen.

In eerdere studies waarin de betrouwbaarheid van de IBE werd getest behaalt de IBE een hoge score, namelijk een Cronbach's alpha die tussen de 0.86 en 0.90 ligt. Ook voor

constructvaliditeit werd een zeer goede uitkomst gevonden door Nijenhuis, Van der Hart en Kruger (2002), die de IBE vergelijken met een soortgelijke zelfrapportagevragenlijst. Deze gegevens hebben echter betrekking op de gehele vragenlijst en niet alleen op de vraag die werd meegenomen in deze studie.

Persoonlijkheidsdimensies neuroticisme en consciëntieusheid. De *Neuroticism-Extraversion-Openness Five-Factor Inventory* (NEO-FFI; Costa & McCrae, 2008) is de vernieuwde versie van de *Neuroticism-Extraversion-Openness Personality Inventory* (NEO-PI; Costa, McCrae, & Butcher, 1992), een relatief nieuw meetinstrument voor persoonlijkheid. De NEO-FFI is op dit moment een veelgebruikt instrument, omdat het goed aansluit bij een van de dominantste theoretische perspectieven binnen de persoonlijkheidspsychologie (Goldberg, 1993). De NEO-FFI is met zestig items een ingekorte variant van de NEO-PI met 240 items en geeft informatie over vijf factoren, namelijk neuroticisme, extraversie, openheid, altruïsme en consciëntieusheid (Buss, 1991). Voor de schalen neuroticisme en consciëntieusheid is de gemiddelde score meegenomen in de analyses. Voorbeelden van stellingen uit de NEO-FFI zijn ‘ik ben geen tobber’, ‘ik lach gemakkelijk’ of ‘ik voel me zelden angstig of zorgelijk’. Op deze stellingen kan de participant reageren aan de hand van een vijf-punts-likert-schaal, variërend van 0 (sterk mee oneens) tot 5 (sterk mee eens). Digman (1990) constateerde dat over de vijf domeinen algemene overeenstemming bestaat tussen verschillende auteurs. Met de ontwikkeling van een uitgebreide inventarisatie van persoonlijkheid, richtten McCrae en Costa (1989) zich niet alleen op pathologie, maar vooral op persoonlijkheid in het algemeen.

De NEO-FFI heeft een iets minder hoge betrouwbaarheids- en validiteitsscore dan de NEO-PI (Zeiger, 1996), omdat de NEO-PI vanwege haar omvang beter in staat is om het totaalbeeld van persoonlijkheid te meten. Desalniettemin is er duidelijk bewijs gevonden voor zowel de convergente als discriminante validiteit (McCrae & Costa, 1989). In een steekproef

van 1539 volwassenen rapporteerden zij namelijk een Cronbach's alpha van .86, .77, .73, .68 en .81 voor respectievelijk neuroticisme, extraversie, openheid, altruïsme en consciëntieusheid (Costa & McCrae, 2008). Ook Hoekstra en collega's (1996) toonden aan dat de interne consistentie van de domeinschalen acceptabel tot goed is met uiteenlopende waarden van .64 tot .88 voor de Cronbach's alpha. Daarnaast demonstreerden zij convergente en divergente validiteit en bevestigden zij de interne structuur van de vijf domeinen en de juiste onafhankelijkheid daartussen.

Voor de huidige studie werden twee persoonlijkheidsdimensies nader onderzocht, namelijk neuroticisme en consciëntieusheid. Voorbeelden van items van de schaalvariabele neuroticisme zijn: 'ik voel me vaak de mindere van anderen', 'ik voel me zelden eenzaam of triest' en 'wanneer dingen misgaan, raak ik maar al te vaak ontmoedigd en heb ik zin om het op te geven'. Voorbeelden van items van de schaalvariabele consciëntieusheid zijn: 'ik kan mijzelf vrij goed oppeppen om dingen op tijd af te krijgen', 'ik probeer alle aan mij opgedragen taken gewetensvol uit te voeren' en 'het lijkt mij maar niet te lukken om de dingen goed op orde te hebben'. Deze laatste bewering is een voorbeeld van een negatief geformuleerd item. De items in de NEO-FFI die negatief geformuleerd waren zijn gehercodeerd, zodat een hogere score op een stelling ook een hogere score op neuroticisme dan wel consciëntieusheid inhoudt en alle items op die manier hetzelfde betekenen. Zowel de schaalvariabelen consciëntieusheid als neuroticisme bestonden uit twaalf items en hadden respectievelijk een Cronbach's alpha van .75 en .87, wat een goede betrouwbaarheid indiceert.

Controlevariabelen. Geslacht werd meegenomen als controlevariabele, om te voorkomen dat indien een bepaald effect werd gevonden, dit bijvoorbeeld alleen voor mannen geldt. Het opnemen van leeftijd in de analyse controleerde voor gevonden effecten die

mogelijkerwijs alleen voor een bepaalde leeftijdsgroep gelden. Hierbij is de leeftijd aangehouden van de ouder op de dag dat hij of zij de vragenlijsten heeft ingevuld.

Analyses

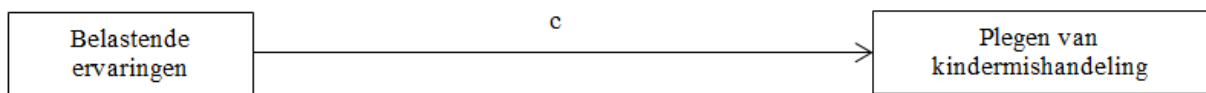
Allereerst is een correlatieanalyse uitgevoerd tussen alle variabelen. Vervolgens is een multiële regressieanalyse gedaan waarbij eerst de controlevariabelen werden toegevoegd, in het tweede model belastende ervaringen en in het derde model neuroticisme. Voor consciëntieusheid is op dezelfde manier een aparte regressie uitgevoerd waarbij consciëntieusheid in het derde model werd toegevoegd. Via een regressieanalyse kon de vraag worden beantwoord of een eventuele gevonden samenhang tussen belastende ervaringen in de jeugd en kindermishandeling gemedieerd werd door de persoonlijkheid van de ouder. Een gevonden effect dat in eerste instantie gevonden is tussen belastende ervaringen en gepleegde mishandeling zou in dat geval minder groot of niet meer significant moeten worden. Voorafgaand aan het uitvoeren van de statistische analyses zijn de bijbehorende assumpties gecontroleerd aan de hand van boxplots, frequentietabellen, histogrammen, missende waarden analyses en scatterplots.

Om een indirect effect vast te stellen, ofwel de rol van een interveniërende variabele, is een multiële regressie uitgevoerd. De regressie is tweemaal toegepast, namelijk per persoonlijkheidstrekk. Dit is gedaan door het volgen van vier stappen (Baron & Kenny, 1986; Judd & Kenny, 1981; James & Brett, 1984). Als eerste stap moet in een regressievergelijking worden vastgesteld dat de onafhankelijke variabele correleert met de afhankelijke variabele. In de tweede stap moet worden aangetoond in een regressievergelijking dat de onafhankelijke variabele correleert met de mediator. De derde stap moet demonstreren dat de mediator de afhankelijke variabele beïnvloedt. Hierbij moet gecontroleerd worden voor de onafhankelijke variabele. In de vierde en laatste stap moet worden bepaald of de relatie tussen de afhankelijke en onafhankelijke variabele compleet gemedieerd wordt door de mediator. Als

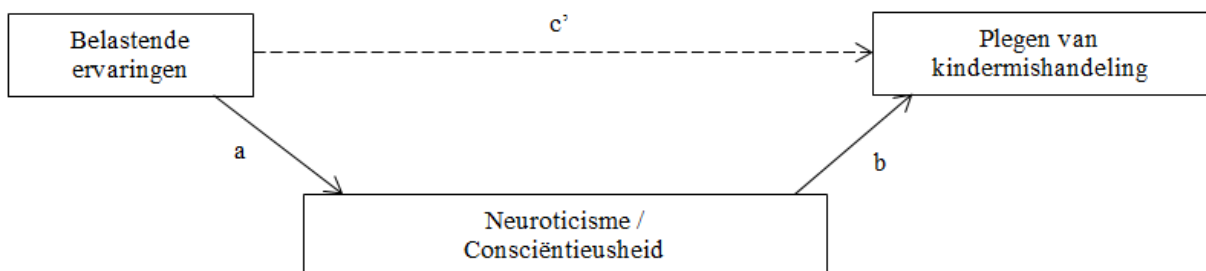
daar sprake van is, moet het effect van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele nul zijn. Als aan alle vier stappen wordt voldaan, is er sprake van volledige mediatie. Als uit de derde stap blijkt dat het effect van de onafhankelijke variabele op de afhankelijke variabele minder wordt, maar niet compleet verdwijnt, is er sprake van partiële mediatie. Hoe eventuele mediatie er in het kader van dit onderzoek uit zou zien is schematisch weergegeven in Figuur 1.

Figuur 1. *Mediatie door persoonlijkheid*

a) Direct model

b) Indirect of gemedieerd model

Om te bepalen of een gevonden effect significant afwijkt van nul, is de Sobel's test uitgevoerd (Sobel, 1982). Als de uitkomst van de Sobeltest significant is betekent dit dat er sprake is van een mediatie-effect.

Resultaten

Bij het controleren van de statistische assumpties voor de regressieanalyse kwam naar voren dat gepleegde kindermishandeling rechtsscheef verdeeld was. Omdat het voor een regressieanalyse vereist is dat de afhankelijke variabele een normaalverdeling heeft, is een logtransformatie uitgevoerd. Na logtransformatie bleek de variabele normaal verdeeld. Er waren wel enkele uitbijters bij de variabele consciëntieusheid ($n = 2$) en gepleegde mishandeling ($n = 1$), welke zijn gewinsorized. Bij *winsorization* worden uitbijters met een waarde boven 3.29 of onder -3.29 getransformeerd naar een waarde die is berekend door het

verschil tussen de hoogste en een na hoogste waarde op te tellen bij de hoogste waarde op een variabele. De missende waarden in de dataset zijn verwijderd via *pairwise deletion*. Dit houdt in dat een participant wordt meegenomen, maar alleen geen score heeft op een bepaalde variabele. In tegenstelling tot *listwise deletion* blijft de participant dus behouden in de steekproef. Er bleek sprake te zijn van homoscedasticiteit en normaliteit en onafhankelijkheid van de residuen. Door het uitvoeren van deze stappen is voldaan aan de assumpties van de analyses. Er is vervolgens tweezijdig getoetst met een α van 0.05 (De Vocht, 2013).

Correlaties

In Tabel 1 zijn de correlaties weergegeven tussen alle variabelen. Ook de bijbehorende standaarddeviaties en gemiddelden zijn gepresenteerd. Allereerst kwam naar voren dat geslacht negatief samenhang met leeftijd ($r = -.155, p = .030$). Dit betekent dat mannen significant ouder waren dan vrouwen. Er was ook een significant verband, ditmaal van positieve aard, tussen neuroticisme en geslacht ($r = .196, p = .009$). Dit betekent dat vrouwen hoger scoorden op neuroticisme dan mannen. Geslacht hing ook negatief significant samen met het plegen van kindermishandeling ($r = -.205, p = .014$), waaruit blijkt dat het plegen van kindermishandeling minder vaak voorkomt onder vrouwen dan onder mannen. De positieve samenhang tussen het plegen van kindermishandeling en leeftijd ($r = .217, p = .008$) betekent dat het plegen van kindermishandeling vaker voorkomt onder wat oudere ouders vergeleken bij jongere ouders. Daarnaast hing neuroticisme samen met belastende ervaringen ($r = .265, p = .000$). De richting van het verband was positief, wat betekent dat hoe meer belastende ervaringen iemand met zich meedroeg, hoe hoger iemand scoorde op neuroticisme. Verder was er een significant negatief verband zichtbaar tussen neuroticisme en consciëntieusheid ($r = -.297, p < .001$). Dit betekent dat hoe hoger iemand scoorde op consciëntieusheid, hoe lager de score was op neuroticisme. Het negatieve verband tussen consciëntieusheid en het plegen van kindermishandeling ($r = -.193, p = .024$) houdt in dat het plegen van kindermishandeling

minder vaak voorkwam onder ouders die hoger scoorde op consciëntieusheid. Ten slotte was er een positieve samenhang tussen neuroticisme en mishandeling ($r = .215, p = .005$). Dit betekent dat mensen die hoger scoorden op neuroticisme vaker kindermishandeling plegen.

De resultaten laten kortom zoals verwacht een significant positief verband zien tussen neuroticisme en kindermishandeling, tussen belastende ervaringen en neuroticisme, tussen belastende ervaringen en gepleegde kindermishandeling en tussen consciëntieusheid en gepleegde kindermishandeling.

Tabel 1. *Correlaties tussen persoonlijkheid, belastende ervaringen en mishandeling.*

	<i>M (SD)</i>	Geslacht	Leeftijd	Belastende ervaringen	Consciëntieus- heid	Neuroticisme	Mishandeling
Geslacht ^a	1.54 (.51)	1					
Leeftijd	38.85 (20.37)	-.155*	1				
Belastende ervaringen	1.53 (.50)	.087	-.021	1			
Consciëntieusheid	3.68 (.45)	-.032	.006	-.146	1		
Neuroticisme	2.74 (.66)	.196**	-.073	.265***	-.297***	1	
Mishandeling	.91 (.07)	-.205*	.217**	.170*	-.193*	.239**	1

^a Codering geslacht: 1 = man, 2 = vrouw.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

Multipale regressie met neuroticisme

In het eerste model van de regressieanalyse werden geslacht en leeftijd toegevoegd (zie Tabel 2). Het model verklaarde 7% van de variantie en was significant ($\Delta R^2 = .077$, $F(2,134) = 5.597$, $p = .005$). Leeftijd en geslacht waren significant gerelateerd aan het plegen van kindermishandeling.

In het tweede model werden belastende ervaringen toegevoegd. Dit model verklaarde 11% van de variantie en leverde een significante toename op in verklaarde variantie ten opzichte van het eerste model ($\Delta R^2 = .036$, $F(1,133) = 5.442$, $p = .021$). In lijn met de verwachting was het verband tussen belastende ervaringen en kindermishandeling significant ($\beta = .191$, $SE = .011$, $p = .021$).

In het derde model werd neuroticisme toegevoegd. Dit model verklaarde 17% van de variantie en de verklaarde variantie nam significant toe ten opzichte van het tweede model ($\Delta R^2 = .064$, $F(1,132) = 10.331$, $p = .002$). Zoals verwacht hing neuroticisme significant positief samen met gepleegde kindermishandeling ($\beta = .268$, $SE = .008$, $p = .002$). Tevens kwam naar voren dat het verband tussen belastende ervaringen en mishandeling wegviel na toevoeging van neuroticisme aan het model ($\beta = .125$, $SE = .011$, $p = .131$). Aangezien het verband wegviel, wat zou kunnen duiden op volledige mediatie van neuroticisme, gaf dit aanleiding om mediatie nader te onderzoeken.

Tabel 2. *Multipele regressie met neuroticisme*

		β	B	SE	<i>t</i>	R^2	R^2 change
Model 1	Geslacht	-.176*	-.023	.011	-2.093	.077*	.077
	Leeftijd	.189*	.001	.000	2.255		
Model 2	Geslacht	-.192*	-.026	.011	-2.317	.113*	.036*
	Leeftijd	.191*	.001	.000	2.311		
	Belastende ervaringen	.191*	.026	.011	2.333		
Model 3	Geslacht	-.237**	-.031	.011	-2.914	.178*	.064*
	Leeftijd	.202*	.001	.000	2.528		
	Belastende ervaringen	.125	.017	.011	1.521		
	Neuroticisme	.268**	.027	.008	3.214		

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

Multipale regressie met consciëntieusheid

Eenzelfde regressieanalyse werd uitgevoerd, maar ditmaal werd consciëntieusheid in de derde stap toegevoegd. De verklaarde variantie van het derde model waarin consciëntieusheid is toegevoegd in plaats van neuroticisme nam met 3% toe ten opzichte van het tweede model (zie Tabel 3). Deze toename was significant ($\Delta R^2 = .030$, $F(1,132) = 4.669$, $p = .033$).

In overeenstemming met de verwachting bleek consciëntieusheid significant samen te hangen met gepleegde kindermishandeling ($\beta = -.176$, $SE = .012$, $p = .033$). Het verband tussen gepleegde mishandeling en belastende ervaringen, waarbij gecorrigeerd is voor leeftijd en geslacht, bleef daarentegen eveneens significant in het derde model ($\beta = .166$, $SE = .011$, $p = .044$). Alhoewel dit verband significant bleef na toevoeging van consciëntieusheid, nam de *Beta*-waarde af, wat erop duidt dat het effect kleiner werd. Dit gaf aanwijzingen om eventuele partiële mediatie nader te onderzoeken.

Mediatie

Zoals beschreven in de methodesectie zijn voor de mediatie-analyse de vier stappen van Baron en Kenny (1986) gevolgd. Uit een regressieanalyse, waarbij gecorrigeerd is voor leeftijd en geslacht, bleken belastende ervaringen significant samen te hangen met het plegen van kindermishandeling ($\beta = .191$, $SE = .011$, $p = .019$; voorwaarde 1). Daarnaast hing de mediator, in dit geval neuroticisme, significant samen met belastende ervaringen ($\beta = .249$, $SE = .097$, $p = .001$; voorwaarde 2). Neuroticisme hing ook significant samen met het plegen van kindermishandeling ($\beta = .268$, $SE = .008$, $p = .002$; voorwaarde 3). Bovendien was het verband tussen belastende ervaringen en mishandeling niet meer significant wanneer gecontroleerd werd voor neuroticisme ($\beta = .125$, $SE = .011$, $p = .131$; voorwaarde 4).

Tabel 3. *Multipele regressie met consciëntieusheid*

		β	B	SE	t	R^2	R^2 change
Model 1	Geslacht	-.176*	-.023	.011	-2.093	.077*	.077
	Leeftijd	.189*	.001	.000	2.255		
Model 2	Geslacht	-.192*	-.026	.011	-2.317	.113*	.036*
	Leeftijd	.191*	.001	.000	2.311		
	Belastende ervaringen	.191*	.026	.011	2.333		
Model 3	Geslacht	-.196*	-.026	.011	-2.390	.144*	.030*
	Leeftijd	.191*	.001	.000	2.342		
	Belastende ervaringen	.166*	.022	.011	2.030		
	Consciëntieusheid	-.176*	-.026	.012	-2.161		

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$.

Aan de hand van de Sobeltest (Sobel, 1982) is gemeten of het effect via de mediator significant afweek van nul. De uitkomst van de Sobeltest liet zien dat het mediatie-effect significant was ($z = 2.34, p = .016$), wat betekent dat het verband tussen belastende ervaringen en het plegen van mishandeling werd gemedieerd door neuroticisme.

Het volgen van de vier stappen van mediatie met consciëntieusheid als mediator demonstreerde dat consciëntieusheid significant samenhang met belastende ervaringen ($\beta = -.161, SE = .069, p = .038$; voorwaarde 2). Consciëntieusheid hing significant samen met het plegen van kindermishandeling ($\beta = -.176, SE = .012, p = .033$; voorwaarde 3) en meegemaakte belastende ervaringen hing eveneens significant samen met mishandeling als gecontroleerd werd voor consciëntieusheid ($\beta = .166, SE = .011, p = .044$; voorwaarde 4). Uit de uitkomst van de Sobeltest (Sobel, 1982) bleek dat het mediatie-effect niet significant was ($z = 1.50, p = 0.133$), wat betekent dat het verband tussen belastende ervaringen en het plegen van mishandeling niet werd gemedieerd door consciëntieusheid.

Discussie

Het doel van deze studie was om inzicht te verkrijgen in de vraag of neuroticisme, consciëntieusheid en belastende ervaringen samenhangen met gepleegde kindermishandeling. De gevonden resultaten met betrekking tot de verbanden, zijn overeenkomstig de verwachting. Belastende ervaringen, neuroticisme en consciëntieusheid bleken significante voorspellers te zijn voor het plegen van kindermishandeling. De hypothesen inzake de mediatie door persoonlijkheid werden echter slechts gedeeltelijk ondersteund door de resultaten. De resultaten duiden op volledige mediatie door neuroticisme, maar partiële mediatie door consciëntieusheid is niet vastgesteld.

Belastende ervaringen in relatie tot het plegen van kindermishandeling

Tussen belastende ervaringen van de ouder en het plegen van kindermishandeling is een significant verband gevonden in positieve richting. Dit is in lijn met eerdere onderzoeken

(zie bijvoorbeeld Wolfe, 1985; Hetherington, Levant, & Bray, 1993). Belastende ervaringen die een ouder als kind heeft meegemaakt hebben dus een zodanig grote impact, dat dit de ouder kwetsbaarder maakt voor mishandeling van de eigen kinderen. Een mogelijke verklaring voor deze bevinding is dat ouders door hun meegemaakte belastende ervaringen meer stress ervaren tijdens het ouderschap vanwege bijvoorbeeld PTSS, waardoor zij minder goed in staat zijn om responsief te reageren op de signalen van hun kind (Samuelson, Wilson, Padrón, Lee, & Gavron, 2017; Tomassetti-Long et al., 2015).

Neuroticisme in relatie tot het plegen van kindermishandeling

Tussen neuroticisme en het plegen van kindermishandeling is eveneens een significant verband gevonden in verwachte richting, namelijk dat ouders met neurotische persoonlijkheidskenmerken vaker kindermishandeling pleegden. Deze uitkomst sluit aan bij bevindingen van eerdere studies (Azar & Twentyman, 1986; Egeland, Breitenbucher, & Rosenberg, 1980; Metsäpelto & Pulkkinen, 2003). Het is mogelijk dat dit verhoogde risico veroorzaakt wordt doordat meer neurotische ouders gevoeliger zijn voor stress. Het opvoeden en verzorgen van een kind kan veel stress opleveren en vergt geduld van een ouder. Ouders die meer moeite hebben om goed om te gaan met stress zouden daarom eerder daders kunnen worden van kindermishandeling, omdat zij bijvoorbeeld meer moeite hebben om hun emoties en gedrag te beheersen (DeYoung, Cicchetti, & Rogosch, 2011). Ook minder goede emotieregulatie-vaardigheden van neurotische ouders spelen zouden hierin een rol kunnen spelen. Onderzoek heeft laten zien dat ouders met slechtere emotieregulatie vaardigheden een groter risico hebben op het negatief en agressief bestraffen van hun kind (Dixon, Browne, & Hamilton-Giachritsis, 2009; Rodriguez & Richardson, 2007).

Consciëntieusheid in relatie tot het plegen van kindermishandeling

Uit de resultaten bleek dat er overeenkomstig de verwachting een significant negatief verband bestaat tussen consciëntieusheid en het plegen van kindermishandeling.

Kindermishandeling kwam minder vaak voor onder ouders met een meer consciëntieuze persoonlijkheid. Hoewel er in eerder onderzoek relatief weinig bekend is over de rol van consciëntieusheid in relatie tot het plegen van kindermishandeling, sloten de resultaten aan bij eerdere studies (Hengartner, Cohen, Rodgers, Müller, Rössler, & Ajdacic-Gross, 2015; Lee, 2017; Carlson, Oshri en Kwon, 2015).

Gezien het feit dat consciëntieusheid gedefinieerd kan worden als gewetensvolheid, de geneigdheid om sociale normen omtrent impulsiviteitscontrole te volgen, doelgericht te zijn en te leven volgens pro-sociale normen (Jackson, Wood, Bogg, Walton, Harms & Roberts, 2010; Roberts, Jackson, Fayard, Edmonds, & Meints, 2009), lijkt het verklaarbaar dat onder ouders met een hogere mate van consciëntieusheid een lagere prevalentie van gepleegde kindermishandeling bestaat. Volgens Costa en McCrae (1992) omvat consciëntieusheid ook elementen zoals zelfdiscipline en verantwoordelijkheid. Maatschappelijk verantwoord handelen, zo zou kunnen worden beargumenteerd, vereist enige vorm van zelfdiscipline, plichtsgetrouwheid, ordelijkheid, betrouwbaarheid en een lage mate van wispelturigheid, kenmerken die eveneens typische onderdelen zijn van consciëntieusheid (Costa & McCrae, 1992; John, 1990; Kohnstamm, Zhang, Slotboom, & Besevegis, 1998; Norman, 1963).

Hieruit voortvloeiend kan het feit dat kindermishandeling niet volgens de sociale normen is en meer consciëntieuze ouders dit dus minder snel zullen uitvoeren, een mogelijke verklaring vormen voor de bevinding dat gepleegde mishandeling minder vaak voorkomt onder consciëntieuze ouders. Ook is een mogelijke verklaring voor deze bevinding dat consciëntieuze ouders goed in staat zijn om een controlerende en veeleisende opvoedstijl te combineren met warmte, rationaliteit en een gepaste ontvankelijkheid voor de communicatie van het kind (Heaven & Ciarrochi, 2008). Kenmerken zoals warmte en ontvankelijkheid voor de communicatie van het kind, kunnen impliceren dat consciëntieuze ouders beter bij machte zijn om zich in te leven in hun kind en daardoor doelgericht kunnen handelen in de

opvoeding. Bovendien is het mogelijk dat zij zich vanuit hun meer rationele insteek minder snel overgeven aan emotieschommelingen en daardoor ook minder snel tot mishandeling zullen overgaan.

Mediatie door persoonlijkheid

De hypothese omtrent mediatie door persoonlijkheid werd gedeeltelijk ondersteund door de resultaten. Er was sprake van volledige mediatie door neuroticisme in het verband tussen belastende ervaringen en het plegen van kindermishandeling, aangezien het verband wegviel zodra gecontroleerd werd voor neuroticisme. De uitkomsten van de Sobeltest (Sobel, 1982) toonden dat dit effect significant was. Wat consciëntieusheid als mediator betreft, bleek uit de eenvoudige regressieanalyse ten eerste dat belastende ervaringen significant samenhangen met consciëntieusheid. Daarnaast bleef het verband tussen belastende ervaringen en het plegen van kindermishandeling significant, ook na toevoeging van consciëntieusheid aan het model. Dit zou kunnen duiden op partiële mediatie door consciëntieusheid, maar de Sobeltest toonde dat het effect echter niet significant was. Consciëntieusheid medieerde het verband tussen meegemaakte belastende ervaringen en kindermishandeling niet.

Het mediërende effect van neuroticisme in het verband tussen belastende ervaringen en het plegen van kindermishandeling bleek wel significant, wat het belang toont van persoonlijkheid in relatie tot belastende ervaringen en het plegen van kindermishandeling. Vanwege het feit dat het verband tussen belastende ervaringen en het plegen van kindermishandeling wegviel na het toevoegen van neuroticisme, lijken er sterke aanwijzingen voor te zijn om persoonlijkheid als veranderlijk kenmerk te beschouwen. Uitgaande van deze zienswijze zouden negatieve vroege levenservaringen de persoonlijkheid van een ouder zodanig hebben gevormd, dat zij een groter risico hebben om pleger van kindermishandeling te worden.

Beperkingen en aanbevelingen

De huidige studie biedt nadere kennis aangaande belastende ervaringen, neuroticisme en consciëntieusheid van de ouder als voorspellers van het plegen van kindermishandeling. Het is echter nuttig om een aantal beperkingen te benoemen van het onderzoek en een richting voor toekomstig onderzoek.

Ten eerste kunnen enkele beperkingen genoemd worden met betrekking tot de steekproef. De steekproef was relatief klein en het merendeel van de deelnemers was van Kaukasische afkomst. Andere afkomsten zoals Latijns-Amerikaans, Antilliaans, Surinaams of gemengd, kwamen veel minder vaak voor. Dit betekent dat de resultaten niet per definitie te generaliseren zijn naar mensen van niet-Kaukasische afkomst. Voor toekomstig onderzoek is het aan te bevelen om onderzoek te verrichten binnen een grotere steekproef. Binnen een grotere steekproef is het mogelijk om meer detail te behouden, aangezien elke categorie uit meer personen bestaat en daardoor minder gegevens verloren gaan. Daarnaast is het wenselijk dat de steekproef ook uit meer participanten bestaat die van niet-Kaukasische afkomst zijn. Door deze beperkingen zijn de resultaten niet onmiskenbaar generaliseerbaar naar bijvoorbeeld andere landen.

Een tweede beperking betreft de onafhankelijke variabele belastende ervaringen. Bij belastende ervaringen is detail verloren gegaan doordat de variabele in de huidige studie dichotoom gecodeerd is naar het hebben meegemaakt van 'geen' of 'een of meerdere belastende ervaringen'. In vervolgonderzoek zou belastende ervaringen kunnen worden gecodeerd in meerdere categorieën in plaats van een dichotome codering. Door een grotere steekproef en een codering van belastende ervaringen in meerdere categorieën, bestaat de mogelijkheid dat er bijvoorbeeld een sterker mediatie-effect gevonden wordt voor ouders met bijvoorbeeld drie of meer meegemaakte belastende ervaringen (Hermanns, 2009).

Ten derde is het huidige onderzoek een correlatieve onderzoek, waarbij de volgorde van de gebeurtenissen niet met zekerheid kan worden vastgesteld. Het is mogelijk dat herinneringen bijvoorbeeld vertekend worden doordat ouders met neurotische persoonlijkheidskenmerken negatiever terugkijken op hun verleden of hun opvoedingshandelen. Het is aanbevelenswaardig om in de toekomst longitudinaal onderzoek uit te voeren.

Ten vierde zijn er enkele beperkingen te noemen aangaande de afhankelijke variabele. Het differentiatievermogen van deze variabele is verminderd doordat de zes schalen van mishandeling zijn samengevoegd tot één schaal en hierdoor geen onderscheid meer bestond per type schaal. Voor vervolgonderzoek is het aan te raden om dit onderscheid te behouden, zodat mogelijke verschillen tussen bijvoorbeeld mishandeling en verwaarlozing of tussen emotionele of fysieke mishandeling, nader kunnen worden geanalyseerd. Verder is gepleegde mishandeling gebaseerd op retrospectieve zelfrapportage, wat een bias met zich mee kan brengen, aangezien een participant zich dingen verkeerd kan herinneren of weinig inzicht kan hebben in zijn of haar eigen gedrag (Collopy, 1996; Jones, 1988).

Ten slotte bestaat er tot op zekere hoogte onenigheid onder verschillende auteurs ten aanzien van consciëntieusheid als domein om persoonlijkheid te meten (Digman & Inouye, 1986; Buss, 1991; Costa, McCrae, & Dye, 1991) en is er weinig bekend over de rol van consciëntieusheid als een van de persoonlijkheidsdimensies. Het is daarom aan te raden om specifieke aspecten van consciëntieusheid te onderzoeken in relatie tot het plegen van kindermishandeling, om te bepalen of het significante verband dat in het huidige onderzoek gevonden is mogelijk bepaald wordt door specifieke kenmerken van consciëntieusheid.

Implicaties

Ondanks de bovengenoemde beperkingen levert deze studie een belangrijke bijdrage voor de praktijk. In het bijzonder de uitkomsten van deze studie dat belastende ervaringen,

neuroticisme en consciëntieusheid samenhangen met het plegen van kindermishandeling, kunnen op verschillende gebieden betekenis hebben in de praktijk en voor wetenschappelijk onderzoek. De resultaten die in de richting leken te wijzen van persoonlijkheid als mediërende factor, onderstrepen daarnaast het belang om in te spelen op de rol van persoonlijkheid in het de vraag of iemand wel of niet pleger wordt van kindermishandeling.

Praktische implicaties. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen op verscheidene manieren betekenis hebben in de praktijk. Bij zorginstellingen zoals Veilig Thuis, traumacentra of consultatiebureaus, zouden bijvoorbeeld ouders of kinderen bevroegd kunnen worden op neurotische en consciëntieuze persoonlijkheidskenmerken en belastende ervaringen. Als hier sprake van is, kan in de begeleiding specifieke aandacht worden gegeven aan de betreffende persoonlijkheidskenmerken of belastende ervaringen. Door op deze manier meer maatwerk te bieden wordt de zorg verbeterd, waardoor kindermishandeling effectiever kan worden bestreden dan wel voorkomen.

Naast implicaties op preventief gebied geeft deze studie aanleiding voor een vernieuwd perspectief op persoonlijkheid als voorspeller van het plegen van kindermishandeling. De mediatiebevinding waarbij neuroticisme de mediator is in het verband tussen belastende ervaringen en het plegen van kindermishandeling, lijkt erop te wijzen dat persoonlijkheid als veranderend construct kan worden beschouwd. In de praktijk zou dit kunnen betekenen dat er voor kinderen met belastende ervaringen interventies worden ontwikkeld die zich richten op persoonlijkheid, zodat het effect van belastende ervaringen op het ontwikkelen van eventuele neurotische persoonlijkheidskenmerken zoveel mogelijk wordt gelimiteerd. Als uit toekomstig onderzoek blijkt dat persoonlijkheid ook op latere leeftijd een veranderlijk construct blijft, kunnen deze interventies ook voor ouders worden ingezet.

Implicaties voor onderzoek. De bevinding dat neuroticisme het verband medieerde tussen belastende ervaringen en het plegen van kindermishandeling werpt een nieuw licht op

eerdere studies die persoonlijkheid als statisch persoonskenmerk beschouwden. Het beschouwen van persoonlijkheid als veranderlijk construct insinueert dat persoonlijkheid veranderbaar is. Als dit verondersteld wordt, rijst de vraag tot welke leeftijd persoonlijkheid veranderbaar is door belastende ervaringen dan wel door persoonlijkheidsinterventies, in hoeverre bepaalde persoonlijkheidskenmerken kunnen worden ‘terug veranderd’ na het hebben meegemaakt van belastende ervaringen en waarom sommige kinderen met meegemaakte belastende ervaringen wel een neurotische persoonlijkheid ontwikkelen en andere kinderen met meegemaakte belastende ervaringen niet. Nieuw onderzoek zal meer inzicht moeten geven ten aanzien van deze vragen, waardoor interventies kunnen worden ontworpen die zich op een effectieve wijze op persoonlijkheidsontwikkeling richten.

Conclusie

De resultaten van dit onderzoek laten zien dat belastende ervaringen en persoonlijkheidskenmerken een rol spelen in het plegen van kindermishandeling en dat deze bevinding op meerdere manieren implicaties heeft voor zowel de praktijk als op wetenschappelijk gebied. Als antwoord op dit onderzoek kan de wetenschappelijke kennis over belastende ervaringen en persoonlijkheidskenmerken in relatie tot het plegen van kindermishandeling nader worden onderzocht zodat meer gedetailleerde kennis verworven wordt. Daarnaast is het aan te raden om de inzichten van deze studie in de praktijk betekenis te geven op het gebied van preventie en bestrijding van kindermishandeling. Door meer maatwerk aan te wenden, sluit een begeleidingsprogramma beter aan bij de specifieke behoeften en risico's van een ouder. Op die manier heeft een begeleidingsprogramma zo hoog mogelijke potentie en wordt de prevalentie van kindermishandeling beperkt.

Referenties

- Alink, L., Pannebakker, F., Euser, S., Bakermans-Kranenburg, M., Vogels, T., & Van IJzendoorn, R. (2013). Kindermishandeling in Nederland Anno 2010: De tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen (NPM-2010). *Tijdschrift Voor Gezondheidswetenschappen*, *91*, 396-404. doi:10.1007/s12508-013-0137-x
- Allen, B., & Lauterbach, D. (2007). Personality characteristics of adult survivors of childhood trauma. *Journal of Traumatic Stress*, *20*, 587-595. doi:10.1002/jts.20195
- Amato, P. R. (1999). Children of divorced parents as young adults. In E. M. Hetherington (Ed.), *Coping with divorce, single parenting, and remarriage: A risk and resiliency perspective* (pp. 147-163). Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers. Geraadpleegd op <http://psycnet.apa.org/record/1999-02129-007>
- Angelini, V., Klijs, B., Smidt, N., & Mierau, J. O. (2016). Associations between childhood parental mental health difficulties and depressive symptoms in late adulthood: The influence of life-course socioeconomic, health and lifestyle factors. *PLOS ONE*, *11*, 1-13. doi:10.1371/journal.pone.0167703
- Appleyard, K., Egeland, B., Van Dulmen, M., & Sroufe, A. (2005). When more is not better: The role of cumulative risk in child behavior outcomes. *Journal of Child Psychology*, *46*, 235-245. doi:10.1111/j.1469-7610.2004.00351.x
- Azar, S. T., & Twentyman, C. T. (1986). Cognitive behavioral perspectives on the assessment and treatment of child abuse. In P. C. Kendall (Ed.), *Advances in cognitive behavioral research and therapy* (pp. 237-267). New York: Academic Press. doi:10.1016/0005-7967(85)90041-5
- Bartlett, J. D., Kotake, C., Fauth, R., & Easterbrooks, M. A. (2017). Intergenerational transmission of child abuse and neglect: Do maltreatment type, perpetrator, and

substantiation status matter? *Child Abuse & Neglect*, 63, 84-94.

doi:10.1016/j.chiabu.2016.11.021

Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monograph*, 4, 1-103. doi:10.1037/h0030372

Beardslee, W., Son, L., & Vaillant, G. (1986). Exposure to parental alcoholism during childhood and outcome in adulthood: A prospective longitudinal study. *The British Journal of Psychiatry: The Journal of Mental Science*, 149, 584-91.

doi:10.1192/bjp.149.5.584

Bosquet E. M., Englund, M. M., & Egeland, B. (2016). Maternal childhood maltreatment history and child mental health: Mechanisms in intergenerational effects. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 1, 1-16. doi:10.1080/15374416.2016.1144189

Buss, D. M. (1991). Evolutionary personality psychology. *Annual Review of Psychology*, 42, 459-491. Geraadpleegd op

<http://content.ebscohost.com/ContentServer.asp?T=P&P=AN&K=9103252833&S=R&D=pbh&EbscoContent=dGJyMNLe80SeqLY4yOvsOLCmr1CeprVSsK%2B4SbeWxWXS&ContentCustomer=dGJyMPGot1CzrrZLuePfgeyx44Dt6fIA>

Carlson, M., Oshri, A., & Kwon, J. (2015). Child maltreatment and risk behaviors: The roles of callous/unemotional traits and conscientiousness. *Child Abuse & Neglect*, 50, 234-243. doi:10.1016/j.chiabu.2015.07.003

Cerrato, F., Aluisio, G., Casadio, P., Di Girolamo, G., Valente, S., De Ronchi, D., & Atti, A. R. (2017). Adverse childhood experiences, personality disorders and addiction: Which relationship? *European Psychiatry*, 41, 170-237. doi:10.1016/j.eurpsy.2017.01.2147

Chapman, D. P., Whitfield, C. L., Felitti, V. J., Dube, S. R., Edwards, V. I., & Anda, R. F., 2004. Adverse childhood experiences and the risk of depressive disorders in adulthood. *Journal of Affective Disorders*, 82, 217-225. doi: 10.1016/j.jad.2003.12.013

- Cicchetti, D., & Rogosch, F. (2007). Personality, adrenal steroid hormones, and resilience in maltreated children: A multilevel perspective. *Development and Psychopathology, 19*, 787-809. doi:10.1017/S0954579407000399
- Cicchetti, D., & Valentino, K. (2006). An ecological transactional perspective on child maltreatment: Failure of the average expectable environment and its influence upon child development. In D. Cicchetti, & D. J. Cohen (Eds.), *Developmental psychopathology, 3*, 2nd ed. (pp. 129–201). New York: Wiley.
doi:10.1002/9780470939406.ch4
- Collopy, F. (1996). Biases in retrospective self-reports of time use: An empirical study of computer users. *Management Science, 42*, 758-767. doi:10.1287/mnsc.42.5.758
- Compier-de Block, L. H. C. G., Alink, L. R. A., Linting, M., van den Berg, L. J. M., Elzinga, B. M., Voorthuis, A., ... Bakermans-Kranenburg, M. J. (2016). Parent-child agreement on parent-to-child maltreatment. *Journal of Family Violence, 207–217*.
doi:10.1007/s10896-016-9902-3
- Cort, N., & Toth, S. L. (2008). *Processes underlying maternal intergenerational transmission of child maltreatment: The role of attachment insecurity, intimate partner violence victimization and psychological distress*, ProQuest Dissertations and Theses.
Geraadpleegd op file:///C:/Users/E/Downloads/Processes_underlying_maternal_.pdf
- Costa, P., McCrae, R., & Butcher, J. N. (1992). Normal personality assessment in clinical practice: The NEO Personality Inventory. *Psychological Assessment, 4*, 5-13.
doi:10.1037/1040-3590.4.1.5
- Costa, P. T., Jr., & McCrae, R. R. (2008). The Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R). In G. J. Boyle, G. Matthews, & D. H. Saklofske (Eds.), *The SAGE handbook of personality theory and assessment, Vol. 2. Personality measurement and testing* (pp.

- 179-198). Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc. doi:
10.4135/9781849200479.n9
- Costa, P. T., McCrae, R. R., & Dye, D. A. (1991). Facet scales for agreeableness and conscientiousness: A revision of the NEO Personality Inventory. *Personality and Individual Differences, 12*, 887-898. doi:10.1016/0191-8869(91)90177-D
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Reply to Eysenck. *Personality and Individual Differences, 13*, 861-865. doi:10.1016/0191-8869(92)90002-7
- De Vocht, A. (2013). Basishandboek SPSS 21: Statistiek met SPSS 21. Nederland: Bijleveld.
- DeYoung, C. G., Cicchetti, D., & Rogosch, F. A. (2011). Moderation of the association between childhood maltreatment and neuroticism by the corticotropin-releasing hormone receptor 1 gene. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 52*, 898-906. doi:10.1111/j.1469-7610.2011.02404.x
- Digman, J. M. (1990). Personality structure: Emergence of the five-factor model. *Annual Review of Psychology, 41*, 417-440. doi:10.1146/annurev.ps.41.020190.002221
- Digman, J. M., & Inouye, J. (1986). Further specification of the five robust factors of personality. *Journal of Personality and Social Psychology, 50*, 116-123. doi:10.1037/0022-3514.50.1.116
- DiLillo, D., & Damashek, A. (2003). Parenting characteristics of women reporting a history of childhood sexual abuse. *Child Maltreatment, 8*, 319-333. doi:10.1177/1077559503257104
- Dixon, L., Browne, K., & Hamilton-Giachritsis, C. (2009). Patterns of risk and protective factors in the intergenerational cycle of maltreatment. *Journal of Family Violence, 24*, 111-122. doi:10.1007/s10896-008-9215-2

- Dube, S. R., Felitti, V. J., Dong, M., Giles, W. H., & Anda, R. F., 2003. The impact of adverse childhood experiences on health problems: evidence from four birth cohorts dating back to 1900. *Preventive Medicine*, 37, 268-277. doi: 10.1016/S0091-7435(03)00123-3
- Dubowitz, H., Black, M. M., Kerr, M. A., Hussey, J. M., Morrel, T. M., Everson, M. D., & Starr, R. H. (2001). Type and timing of mothers' victimization: effects on mothers and children. *Pediatrics*, 107, 728-735. doi:10.1542/peds.107.4.728.
- Egeland, B., Breitenbucher, M., & Rosenberg, D. (1980). Prospective study of the significance of life stress in the etiology of child abuse. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 48, 195. Geraadpleegd op <http://web.a.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=52d31182-c940-4279-ba3a-ae6a599b1cbb%40sessionmgr4007>
- Egeland, B., Jacobvitz, D., & Papatola, K. (1987). Intergenerational continuity of abuse. In R. J. Gelles, & J. B. Lancaster (Eds.), *Child abuse and neglect. Biosocial dimensions* (pp. 255–276). New York: Aldine de Gruyter. Geraadpleegd op <https://books.google.nl/books?hl=nl&lr=&id=mtwzDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT334&dq=%22Intergenerational+continuity+of+abuse%22&ots=MQhlpMasSv&sig=sLzNVCZovZiTgtyciY373yDBFws#v=onepage&q=%22Intergenerational%20continuity%20of%20abuse%22&f=false>
- Fergusson, D. M., McLeod, G. F. H., & Horwood, L. J. (2013). Childhood sexual abuse and adult developmental outcomes: Findings from a 30-year longitudinal study in New Zealand. *Child Abuse & Neglect*, 37, 664–674. doi:10.1016/j.chiabu.2013.03.013
- Finzi-dottan, R., & Harel, G. (2014). Parents' potential for child abuse: An intergenerational perspective. *Journal of Family Violence*, 29, 397-408. doi:10.1007/s10896-014-9592-7

- Fraley, R. C., & Roberts, B. W. (2005). Patterns of continuity: A dynamic model for conceptualizing the stability of individual differences in psychological constructs across the life course. *Psychological Review*, *112*, 60-74. doi:10.1037/0033-295X.112.1.60
- Friedrich, W. N., & Wheeler, K. K. (1982). The abusing parent revisited. A decade of psychological research. *Journal of Nervous and Mental Disease*, *170*, 557–587. doi:10.1097/00005053-198210000-00001
- Gilbert, R., Widom, C. S., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E., & Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *The Lancet*, *373*, 68-81. doi:10.1016/S0140-6736(08)61706-7
- Goldberg, L. R. (1993). The structure of phenotypic personality traits. *American Psychologist*, *48*, 26-34. Geraadpleegd op http://psych.colorado.edu/~carey/courses/psyc5112/readings/psnstructure_goldberg.pdf
- Gunsberg, L., & Hymowitz, P. (2005). *A handbook of divorce and custody forensic, developmental, and clinical perspectives*. Hillsdale, N.J.: Analytic Press. Geraadpleegd op <http://web.b.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzU3MDYxMI9fQU41?sid=a3b5b505-b01e-4522-88d4-84a2d389782d@sessionmgr104&vid=0&format=EB&rid=1>
- Heaven, P., & Ciarrochi, J. (2008). Parental styles, conscientiousness, and academic performance in high school: A three-wave longitudinal study. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *34*, 451-461. doi:10.1177/0146167207311909
- Hengartner, M. P., Cohen, L. J., Rodgers, S., Müller, M., Rössler, W., & Ajdacic-Gross, V. (2015). Association between childhood maltreatment and normal adult personality traits: Exploration of an understudied field. *Journal of Personality Disorders*, *29*, 1-14. doi:10.1521/pedi_2014_28_143

- Hermanns, J. (2009). *Het opvoeden verleerd* (VOR Maatschappij- en Gedragwetenschappen, 338). Amsterdam: Amsterdam University Press. Geraadpleegd op https://pure.uva.nl/ws/files/858146/74128_317294.pdf
- Hetherington, E., Levant, R. F., & Bray, J. H. (1993). An overview of the Virginia longitudinal study of divorce and remarriage with a focus on early adolescence. *Journal of Family Psychology*, 7, 39-56. doi:10.1037/0893-3200.7.1.39
- Hetherington, E., Clingempeel, W., Maccoby, E., Anderson, E., Deal, J. E., Stanley-Hagan, M., Hollier, E. A., & Lindner, M. S. (1992). Coping with marital transitions: A family systems perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 227, 2-30. doi:10.2307/1166050
- Hoekstra, H. A., Ormel, J., & De Fruyt, F. (1996). *Handleiding NEO-PI-R en NEO-FFI persoonlijkheidsvragenlijsten*. Lisse: Swets Test Services. Geraadpleegd op [https://www.rug.nl/research/portal/publications/handleiding-neopir-en-neoffi-persoonlijkheidsvragenlijsten\(0260d4c9-b4b1-4448-a6ea-f644f5d904de\).html](https://www.rug.nl/research/portal/publications/handleiding-neopir-en-neoffi-persoonlijkheidsvragenlijsten(0260d4c9-b4b1-4448-a6ea-f644f5d904de).html)
- Jackson, J. J., Wood, D., Bogg, T., Walton, K. E., Harms, P. D., & Roberts, B. W. (2010). What do conscientious people do? Development and validation of the Behavioral Indicators of Conscientiousness (BIC). *Journal of Research in Personality*, 44, 501–511.
- Jeugdzorg Nederland (2014). *Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (AMK)*. Overzicht 2013. Utrecht: Jeugdzorg Nederland.
- John, O. P. (1990). The “Big Five” factor taxonomy: Dimensions of personality in the natural language and questionnaires. In L. Pervin (Ed.), *Handbook of personality theory and research* (pp. 66-100). New York: Guilford. Geraadpleegd op <https://books.google.nl/books?hl=nl&lr=&id=iXMQq7wg-qkC&oi=fnd&pg=PA3&dq=%22Handbook+of+personality+theory+and+research%22>

&ots=uE9238eElh&sig=mFGeyP6Tki8bAAqFareCkYhbIao#v=onepage&q=%22Hand
book%20of%20personality%20theory%20and%20research%22&f=false

- Jones, J. M. (1988). Cultural differences in temporal perspectives: Instrumental and expressive behaviors in time. In J. E. McGrath (Ed.), *The Social Psychology of Time* (pp. 21-38). Newsbury Park, CA: Sage Publications.
- Joosen, K., Mesman, J., Bakermans-Kranenburg, M., & Van IJzendoorn, M. (2013). Maternal overreactive sympathetic nervous system responses to repeated infant crying predicts risk for impulsive harsh discipline of infants. *Child Maltreatment, 18*, 252-263.
doi:10.1177/1077559513494762
- Keith, V. M., & Finley, B. (1988). The impact of parental divorce on children's educational attainment, marital timing, and likelihood of divorce. *Journal of Marriage and the Family, 50*, 797-809. doi:10.2307/352648
- Kim, H. S. (2011). Consequences of parental divorce for child development. *American Sociological Review, 76*, 487-511. doi:10.1177/0003122411407748
- Kohnstamm, G. A., Zhang, Y., Slotboom, A.-M., & Elphick, E. (1998). A developmental integration of conscientiousness from childhood to adulthood. In G. A. Kohnstamm, C. F. Halverson, Jr., I. Mervielde, & V. L. Havill (Eds.), *The LEA series in personality and clinical psychology. Parental descriptions of child personality: Developmental antecedents of the Big Five?* (pp. 65-84). Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Lee, M., & Song, R. (2017). Childhood abuse, personality traits, and depressive symptoms in adulthood. *Child Abuse & Neglect, 65*, 194-203. doi:10.1016/j.chiabu.2017.02.009
- Lin, P., Bai, H., Sun, J., Guo, W., Zhang, H., & Cao, F. (2017). Association between child maltreatment and prospective and retrospective memory in adolescents: The mediatory

effect of neuroticism. *Child Abuse & Neglect*, 65, 58-67.

doi:10.1016/j.chiabu.2017.01.010

Lomanowska, A. M., Boivin, M., Hertzman, C., & Fleming, A. S. (2017). Parenting begets parenting: A neurobiological perspective on early adversity and the transmission of parenting styles across generations. *Neuroscience*, 342, 120-139.

doi:10.1016/j.neuroscience.2015.09.029

Marotta, S., & Schneider, M. W. (2003). *Intergenerational transmission of abuse*, ProQuest Dissertations and Theses. Geraadpleegd op

file:///C:/Users/E/Downloads/Intergenerational_transmission.pdf

Mattejat, F., & Remschmidt, H. (2008). The children of mentally ill parents. *Deutsches Arzteblatt International*, 105, 413-418. doi:10.3238/arztebl.2008.0413

Matthews, G., Deary, I. J., & Whiteman, M. C. (2003). *Personality traits*. Cambridge University Press.

McCrae, R. R., & Costa, P. T. (1989). More reasons to adopt the five-factor model. *American Psychologist*, 44, 451-452. doi:10.1037/0003-066X.44.2.451

McEwen, B. (2003). Mood disorders and allostatic load. *Biological Psychiatry*, 54, 200-207. doi: 10.1016/S0006-3223(03)00177-X

McLeod, J. (1991). Childhood parental loss and adult depression. *Journal of Health and Social Behavior*, 32, 205-220. doi:10.2307/2136804

Metsäpelto, R., & Pulkkinen, L. (2003). Personality traits and parenting: Neuroticism, extraversion, and openness to experience as discriminative factors. *European Journal of Personality*, 17, 59-78. doi:10.1002/per.468

Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2007). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change*. New York: Guilford Press. Geraadpleegd op

<https://books.google.nl/books?hl=nl&lr=&id=d0MIDAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR1&dq>

=Attachment+in+adulthood:+Structure,+dynamics,+and+change&ots=iAijnXwifQ&sig
=MKIEawNIMwLahWxd27Mv_NbhgVk#v=onepage&q=Attachment%20in%20adulth
ood%3A%20Structure%2C%20dynamics%2C%20and%20change&f=false

- Nair, P., Schuler, M., Black, M., Kettinger, L., & Harrington, D. (2003). Cumulative environmental risk in substance abusing women: Early intervention, parenting stress, child abuse potential and child development. *Child Abuse & Neglect*, 27, 997-1017. doi:10.1016/S0145-2134(03)00169-8
- Newton, R. R., Connelly, C. D., & Landsverk, J. A. (2001). An examination of measurement characteristics and factorial validity of the revised Conflict Tactics Scale. *Educational and Psychological Measurement*, 61, 317-35. doi:10.1177/0013164401612011
- Nijenhuis, E. (1999). *Somatoform dissociation: Phenomena, measurement, and theoretical issues*. Assen: Van Gorcum.
- Nijenhuis, E., Van der Hart, O., & Kruger, K. (2002). The psychometric characteristics of the Traumatic Experiences Checklist (TEC): First findings among psychiatric outpatients. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 9, 200-210. doi:10.1002/cpp.332
- NJI (2017). *Kindermishandeling. Cijfers*. Geraadpleegd op <http://www.nji.nl/Kindermishandeling-Probleemschets-Cijfers>
- Norman, W. T. (1963). Toward an adequate taxonomy of personality attributes: Replicated factor structure in peer nomination personality ratings. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66, 574-583. doi:10.1037/h0040291
- Oates, R. K., Tebbutt, J., Swanston, H., Lynch, D. L., & O'Toole, B. I. (1998). Prior childhood sexual abuse in mothers of sexually abused children. *Child Abuse & Neglect*, 22, 1113-1118. doi:10.1016/S0145-2134(98)00091-X

- Obot, I. S., Wagner, F. A., & Anthony, J. C. (2001). Early onset and recent drug use among children of parents with alcohol problems: Data from a national epidemiologic survey. *Drug and Alcohol Dependence*, *65*, 1-8. doi:10.1016/S0376-8716(00)00239-8
- Overheid. (2014, 1 maart). Jeugdwet. Geraadpleegd op 9 mei, 2017, van <http://wetten.overheid.nl/BWBR0034925/2017-02-28>
- Parrish, J., Young, M., Perham-Hester, K., & Gessner, B. (2011). Identifying risk factors for child maltreatment in Alaska: A population-based approach. *American Journal of Preventive Medicine*, *40*, 666-673. doi:10.1016/j.amepre.2011.02.022
- Pears, K. C., & Capaldi, D. M. (2001). Intergenerational transmission of abuse: a two-generational prospective study of an at-risk sample. *Child Abuse & Neglect*, *25*, 1439-1461. doi:10.1016/S0145-2134(01)00286-1
- Pietrek, C., Elbert, T., Weierstall, R., Müller, O., & Rockstroh, B. (2013). Childhood adversities in relation to psychiatric disorders. *Psychiatry Research*, *206*, 103-110. doi:10.1016/j.psychres.2012.11.003
- Pinna, K. (2016). Interrupting the intergenerational transmission of violence. *Child Abuse Review*, *25*, 145-157. doi:10.1002/car.2412
- Plass-Christl, A., Haller, A., Otto, C., Barkmann, C., Wiegand-Grefe, S., Holling, H., Schulte-Markwort, M., RavensSieberer, U., Klasen, F. (2017). Parents with mental health problems and their children in a German population based sample: Results of the BELLA study. *PLOS ONE*, *12*. doi:10.1371/journal.pone.0180410
- Prinz, P., Stams, G., Deković, M., Reijntjes, A., Belsky, J., & Carver, C. S. (2009). The relations between parents' big five personality factors and parenting: A meta-analytic review. *Journal of Personality and Social Psychology*, *97*, 351-362. doi:10.1037/a0015823

- Randell, K., O'malley, D., & Dowd, M. (2015). Association of parental adverse childhood experiences and current child adversity. *JAMA Pediatrics*, *169*, 786-787.
doi:10.1001/jamapediatrics.2015.0269
- Roberts, B. W., Jackson, J. J., Fayard, J. V., Edmonds, G., & Meints, J. (2009).
Conscientiousness. In M. Leary, & R. Hoyle (Eds.), *Handbook of individual differences in social behavior* (pp. 369–381). New York, NY: Guilford.
- Roberts, B. W., & Wood, D. (2006). Personality development in the context of the neo-socioanalytic model of personality. In D. K. Mroczek, & T. D. Little (Eds.), *Handbook of personality development* (pp. 11-39). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum. Geraadpleegd op <http://www.sesp.northwestern.edu/docs/publications/165099222044e0eee05892c.pdf>
- Rodriguez, C. M., & Richardson, M. J. (2007). Stress and anger as contextual factors and preexisting cognitive schemas: predicting parental child maltreatment risk. *Child Maltreatment*, *12*, 325–337. doi:10.1177/1077559507305993
- Rogosch, F. A., & Cicchetti, D. (2004). Child maltreatment and emergent personality organization: perspectives from the five-factor model. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *32*, 123-145. doi:10.1023/B:JACP.0000019766.47625.40
- Rutter, M., & Maughan, B. (1997). Psychosocial adversities in childhood and adult psychopathology. *Journal of Personality Disorders*, *11*, 4-18.
doi:10.1521/pedi.1997.11.1.4
- Samuelson, K., Wilson, C., Padrón, E., Lee, S., & Gavron, L. (2017). Maternal PTSD and children's adjustment: parenting stress and emotional availability as proposed mediators. *Journal of Clinical Psychology*, *73*, 693-706. doi:10.1002/jclp.22369
- Serec, M., Švab, I., Kolšek, M., Švab, V., Moesgen, D., & Klein, M. (2012). Health-related lifestyle, physical and mental health in children of alcoholic parents. *Drug and Alcohol Review*, *31*, 861-870. doi:10.1111/j.1465-3362.2012.00424.x

- Shaver, P. R., Mikulincer, M., & Shemesh-Iron, M. (2010). A behavioral systems perspective on prosocial behavior. In M. Mikulincer, & P. R. Shaver (Eds.), *Prosocial motives, emotions, and behavior: The better angels of our nature* (pp. 73–92). Washington, D.C: American Psychological Association. Geraadpleegd op
file:///C:/Users/E/Downloads/behavioral-systemperspectiveonprosocialbehavior.pdf
- Sobel, M.E. (1982). Asymptotic intervals for indirect effects in structural equations models. In: S. Leinhardt (Ed.; 1982), *Sociological Methodology* (pp. 290-312). San Francisco: Jossey- Bass. doi:10.2307/270723
- Spinetta, J. J., & Rigler, D. (1972). The child-abusing parent: a psychological review. *Psychological Bulletin*, 77, 296–304. doi:10.1037/h0032419
- Spinhoven, P., Penninx, B., Hickendorff, M., Van Hemert, A., Bernstein, D., Elzinga, B., & Reynolds, C. R. (2014). Childhood Trauma Questionnaire: Factor Structure, Measurement Invariance, and Validity Across Emotional Disorders. *Psychological Assessment*, 26, 717-729.
- Steele, H., Steele, M., D'Andrea, W., & Ott, J. (2016). *Adult attachment, adverse childhood experiences and parenting stress*, ProQuest Dissertations and Theses. doi:10.1037/cbs0000034
- Steinhausen, H. (1995). Children of alcoholic parents. A review. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 4, 143-152. doi:10.1007/BF01980453
- Straus, M. A. (1990). The Conflict Tactics Scales and its critics: An evaluation and new data on validity and reliability. In M. Straus, & R. Gelles (Eds.), *Physical violence in American families: Risk factors and adaptations to violence in 8,145 families* (pp. 49-73). New Brunswick, NJ: Transaction Press.

- Straus, M. A., Hamby, S. L., Boney-McCoy, S., & Sugarman, D. B. (1996). The revised Conflict Tactics Scales (CTS2): Development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues, 17*, 283-316. doi:10.1177/019251396017003001
- Straus, M. A., Hamby, S. L., Finkelhor, D., Moore, D. W., & Runyan, D. (1998). Identification of child maltreatment with the parent-child Conflict Tactics Scales: Development and psychometric data for a national sample of American parents. *Child Abuse & Neglect: The International Journal, 22*, 249-70. doi:10.1016/S0145-2134(97)00174-9
- Teicher, M. H., Andersen, S. L., Polcari, A., Anderson, C. M., & Navalta, C. P., 2002. Developmental neurobiology of childhood stress and trauma. *Psychiatric Clinics of North America, 25*, 397-426. doi:10.1016/S0193-953X(01)00003-X
- Thornberry, T. P., & Henry, K. L. (2013). Intergenerational continuity in maltreatment. *Journal of Abnormal Child Psychology, 41*, 555-569. doi:10.1007/s10802-012-9697-5
- Tomassetti-Long, V., Nicholson, B., Madson, M., Dahlen, E., Levant, Ronald F., & Liu, William Ming. (2015). Hardiness, parenting stress, and PTSD symptomatology in U.S. Afghanistan/Iraq era veteran fathers. *Psychology of Men & Masculinity, 16*, 239-245. doi:10.1037/a0037307
- Treat, A., Morris, A. S., Hays-Grudo, J., & Tate, A. (2014). *Associations between adverse childhood experiences, parenting and child executive function*, ProQuest Dissertations and Theses. Geraadpleegd op file:///C:/Users/E/Downloads/Associations_between_adverse_c.pdf
- Webster, P. S., Orbuch, T. L., & House, J. S. (1995). Effects of childhood family structure on adult marital quality and perceived stability. *American Journal of Sociology, 101*, 404-432. doi:10.1086/230729

- Widom, C.S., DuMont, K., & Czaja, S.J. (2007). A prospective investigation of major depressive disorder and comorbidity in abused and neglected children grown up. *Archives of General Psychiatry*, *64*, 49–56. Geraadpleegd op <https://pdfs.semanticscholar.org/289d/b92a8dc31d3893fe1ec144923f3489f87bfd.pdf>
- Wolfe, D. A. (1985). Child-abusive parents: an empirical review and analysis. *Psychological Bulletin*, *97*, 462–482. doi:10.1037/0033-2909.97.3.462
- Zeiger, E. (1996). *The NEO Five-Factor Inventory: Validity considerations*. ProQuest Dissertations and Theses. Geraadpleegd op file:///C:/Users/E/Downloads/The_NEO_Five-factor_Inventory.pdf
- Zill, N., Morrison, D., Coiro, M., Levant, R. F., Bray, J. H., & Hetherington, E. M. (1993). Long-term effects of parental divorce on parent-child relationships, adjustment, and achievement in young adulthood. *Journal of Family Psychology*, *7*, 91-103. doi:10.1037/0893-3200.7.1.91
- Zuckerman, M. (1994). *Behavioral expressions and biosocial bases of sensation seeking*. Cambridge [etc.]: Cambridge University Press.
- Zuravin, S., McMillen, C., DePanfilis, D., & Risely-Curtiss, C. (1996). The intergenerational cycle of child maltreatment. *Journal of Interpersonal Violence*, *11*, 315. doi:10.1177/088626096011003001